

PREGLED DOSEDANJEGA ETNOLOŠKEGA RAZISKOVANJA SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA

Breda Čebulj-Sajko

Praden predstavim svoj oris dosedanjega raziskovanja življenja slovenskih izseljencev v okviru etnološke stroke, naj omenim, da so za posamezna obdobja tovrstnega proučevanja že bili objavljeni zgoščeni pregledi (Ravnik M., 1982a; Slavec I., 1990). Poleg njih so se v zadnjem času pojavili še krajši povzetki preteklega etnološkega dela na tem področju (Sulič N., 1991a; Čebulj-Sajko B., 1991a), vsebinsko vseh navedenih pa ima vsaj dve stičišči: avtorice bolj ali manj pojasnjujejo namen etnološkega raziskovanja slovenskega izseljenstva, kateremu dodajajo še seznam seminarskih in diplomskih nalog na to temo, opravljenih v osemdesetih letih. Zaradi izostanka preteklih in najnovejših naših objav s tega področja je trenutno v delu obsežnejša problemska in metodološka analiza poglobljenih rezultatov in naključnih »srečevanj« etnologije z izseljensko tematiko od začetkov njenega formiranja kot samostojne znanstvene discipline do danes. Ta časovni razpon je razviden tudi v navedeni izbrani bibliografiji na koncu tega prispevka, ki ni popolna in jo bo zato potrebno še dopolniti, je pa v primerjavi z do sedaj objavljenimi najboljše. Avtorji, med katerimi vsi sicer niso bili profesionalni etnologi, so pa svoje prispevke objavljali v etnoloških strokovnih publikacijah, so že v predvojnem času opozarjali stroko na potrebnost raziskovanja življenja slovenskih izseljencev. Takšne pobude najdemo predvsem v prispevkih, objavljenih v *Etnologu* (Šašelj I.F., 1929, 1934, 1940; Mrkun A., 1934, 1940;), medtem ko je Franjo Baš v *Časopisu za zgodovino in narodopisje* med leti 1930 in 1934 objavljal bibliografijo člankov pod gesloma *Izseljenci*, *Izseljevanje*.

Toliko o začetkih, ki so še do danes ostali v senci poudarjanja rezultatov etnološkega proučevanja izseljevanja, priseljevanja in povratništva v osemdesetih letih. Res pa je, da se je takrat prvič v zgodovini svojega obstoja etnološka stroka sistematično lotila raziskovanja slovenskega izseljenstva.

Čeprav nam v tem prispevku ne gre za odkrivanje prvih etnoloških raziskav na to temo, naj vendarle omenim članek Boža Škerlja *Nekaj akulturacijskih pojavov pri ameriških Slovencih* (1957). S svojim raziskovalnim pristopom je avtor močno vplival na delo etnološkega podmladka dobrih dvajset let kasneje. Vsebina njegovega prispevka je namreč še vedno aktualna, in to ne samo zaradi zgodovinskih dejstev o ameriških Slovencih, temveč predvsem zaradi teoretičnih razmišljanj o aktivni in pasivni akulturaciji, o spremembi vrednot, ki jih prinese človeku zamenjava družbenega okolja, o pomenu jezika kot simbolu etnične identitete (implicira ga predvsem na drugo generacijo Slovencev v Ameriki) itd. Vse omenjeno temelji na njegovih praktičnih izkušnjah med izseljenci, torej na stacionarnem delu, na metodi lastne udeležbe in opazovanja življenja posameznika ali skupine, s katero se etnologija v preučevanju izseljenstva še danes odlikuje. Poleg tega se avtor dotakne tudi problema izseljenške družine in medsebojnih odnosov njenih članov, nadalje odnosov Slovencev znotraj in zunaj svoje etnične skupnosti ipd. Vse to je vključeno v etnoloških raziskavah, nastalih v osemdesetih letih, o katerih bo še govor. Lahko rečemo, da obstaja kontinuiteta etnološkega raziskovanja diaspore v današnjem metodološkem pomenu vsaj od objave Škerljevega »eseja« (kot ga sam imenuje) dalje in to kljub spreminjanju definicije predmeta etnologije v preteklosti. Njegov prispevek pa imamo lahko za povednega tudi za zgodovinarje, psihologe, sociologe, geografе, kar kaže na njegovo večdisciplinarno in primerjalno, danes še kako aktualno, usmerjenost pri etnološkem proučevanju izseljenstva.

Smernic in pobud, ki jih je dal Škerlj v svojem prispevku, so se etnologi, kot že rečeno, oprijeli šele v začetku osemdesetih let. Do tedaj se je stroka posvečala predvsem teoretičnim in metodološkim vprašanjem raziskovanja vsakdanjega življenja in posameznim dolgoročnim projektom, kot sta bila *Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja (ETSEO)* in *Način življenja Slovencev XX. stoletja*. Rezultat prvega projekta je enajst zvezkov, v katerih so objavljeni obsežni vprašalniki s področja materialne, socialne in duhovne kulture in služijo etnologu kot pripomoček pri zbiranju raznovrstnega gradiva predvsem na terenu - med ljudmi. Dolgoletno zanemarjanje problematike slovenskega izseljenstva je slutiti tudi v besedilu uvodnega zvezka, v katerem avtor Slavko Kremenšek pravi: *»Izhodišče etnološke topografije slovenskega etničnega ozemlja je prostor, ki ga pripadniki slovenske etnične skupine naseljujejo. Pri tem gre*

tako za okvire SR Slovenije, kot za zamejska območja, naseljena s Slovenci. Sem je končno treba prišteti tudi kolikor toliko strnjene slovenske izseljenske kolonije.« (Kremenšek S., 1976; 1.) Čez dobri dve leti je v okviru istega projekta izšel sedmi zvezek vprašalnic, v katerega so vključena tudi vprašanja s področja interetničnih in medkrajevnih odnosov ter zdomstva. Slednji pojem pomeni »sprva... začasno in kasneje velikokrat... stalno izselitev iz domačega kraja in domovine.« (Uredniški odbor ETSEO z upoštevanjem osnutka Pavle Štrukelj, 1978; 27.) O etnološkem preučevanju izseljenskih naselbin je zapisano, da je to »poseben problem. Tukaj nas zanimajo le zveze med zdomci, njihovim domom in domačim krajem ter kulturni nasledki, ki temeljijo na teh zvezah.« (Uredniški odbor..., 27, 28.) Našteti je tudi nekaj ustanov v Ljubljani, ki so bile takrat povezane z izseljenci in so imele del njihove periodike ali arhivskega gradiva. Predvsem pa je poudarjeno, da je glavni vir za raziskovanje tovrstne tematike terensko gradivo. Vprašalnica ima dvanajst daljših ali krajših vprašanj, ki se dotikajo časa, kraja izselitve/priselitve, dolžine izselitve, socialne, poklicne, starostne... strukture izseljencev, oblik vzdrževanja zvez z domačim krajem (obiski, pisma, iskanje nevest doma, prinašanje zaslužka domov...), posledic povratništva v domačem kraju, pripovedovanja izseljencev.

Raziskovanje tematike, kljub predstavljeni vprašalnici, v etnologiji še vedno ni zaživelo. Bistveni korak naprej v tej smeri je bil storjen v času drugega projekta Način življenja Slovencev XX. stoletja. Porajati se je začel proti koncu sedemdesetih let na Pedagoško-znanstveni enoti za etnologijo Filozofske fakultete (FF). Vanj so bile vključene tudi etnološke raziskave slovenskega izseljenstva (glej: Kremenšek S., 1980; 13), ki so se hkrati vključevale v interdisciplinarni raziskovalni program Slovensko izseljenstvo in kultura v okviru Znanstvenega inštituta FF (glej: Šumi N., 1988). V šolskem letu 1980/81 je bil na oddelku odprt seminar za etnološko proučevanje slovenskega izseljenstva. Dve študijski leti ga je vodila Mojca Ravnik, nato pa je bil ukinjen. V času njegovega obstoja, pa tudi še nekaj let po njem, je nastala vrsta seminarskih in diplomskih nalog tedanjih študentov, med katerimi sva, žal, ostali le dve raziskovalki, ki se še danes profesionalno ukvarjava s to tematiko.

Seminar je v bistvu pomenil razcvet etnološkega raziskovanja izseljenstva in je po svojih številnih rezultatih v prvi polovici osemdesetih let izstopal v primerjavi z drugimi oddelki FF, vključenimi v omenjeni interdisciplinarni projekt. »Na začetku smo si zamislili

sistematično raziskovanje z zbiranjem skupne dokumentacije, terenski mi raziskavami, s sodelovanjem z drugimi strokovnjaki in ustanovami. Sestavili smo tudi pregled povratnikov, ki danes živijo v Sloveniji in jih veliko število tudi anketirali. Sodelavci so se dela lotili temeljito in resno... V naših raziskavah smo izseljensko kulturo časovno, prostorsko in problemsko zajeli zelo široko: od obdobja pred prvo svetovno vojno do danes, v Evropi (Franciji, Nemčiji, Švedski (op. avt.), ZDA, Južni Ameriki (Argentini), Kanadi, Avstraliji, Afriki (Egiptu). Zanimali so nas domači življenjski pogoji, ki so povzročali izseljevanje, posledice izseljevanja v domačem življenju, potek izseljevanja, življenje izseljencev in povratnikov.» (Ravnik M., 1982a; 62.) Ker so avtorji in njihova dela navedeni v bibliografiji, bom v nekaj stavkih osvetlila še metodologijo etnološkega raziskovanja slovenskega izseljenstva, ki se je oblikovala v času seminarja.

Sprva smo se morali soočiti z dejstvom, da domačih etnoloških raziskav pred pričetkom seminarja skorajda ni bilo. Zato smo se morali seznaniti z literaturo sorodnih ved, arhivskim gradivom, časopisnim in revialnim tiskom na to temo. Predvsem pa smo dajali prednost terenskemu delu: srečanja z izseljenci in povratniki so nam odpirala nove dimenzije njihovega življenja, s katerimi se v času desetih let nazaj doma nismo imeli možnosti seznaniti. Pomagali so nam tudi pri širjenju mreže novih informatorjev, s čimer sta se pestrost in količina novih podatkov večali. Na teren, predvsem čez mejo, smo odhajali z vnaprej pripravljenimi vprašalniki, ki so bili bolj ali manj usmerjeni v iskanje manifestacije izseljenske kulture, kar si danes tudi sami očitamo (npr.: Slavec I., 1990; 311, 312). Verjetno je na to vplival čas, v katerem smo delali, in se kot raziskovalci nismo znali distancirati od njega. Prav gotovo pa smo se vsaj tisti, ki smo zbirali gradivo za svojo raziskavo v tujini med izseljenci, distancirali od »*solzavega časnikarskega pisanja*« doma, čeprav smo tudi sami pisali o ohranjenosti, izražanju in izraženosti »*slovenskosti*« (Slavec I., 1990; 312) med našimi izseljenci. To »*metodološko zmoto*« smo presegli s spoznanjem, da je treba življenje Slovencev v tujini raziskovati na enak način, kot raziskujemo življenje Slovencev doma: »... *odrekli smo se vnaprejšnjim domnevam o takšni ali drugačni identiteti.*« (Slavec I., 1990; 312.) Zato smo skušali na terenu najprej spoznati življenjski vsakdan, ki ga je izseljenec živel pred njegovim odhodom iz domovine. Šele nato smo usmerili pozornost na pojave, ki so se ravno v primerjavi s spoznanji o njegovem preteklem življenju izkazali za specifično izseljenske.

Zanimal nas je tudi odnos in kontakt z domačimi ter nasplošno s Slovenijo. S tem je bil življenjski cikel izseljenca nekako zaokrožen in smo si v okviru večjega števila izbranih informatorjev lahko dovolili tudi posploševanje ugotovitev.

Na podoben način smo raziskovali življenje povratnikov, le da je bil v tem primeru poudarek na domačem prostoru, v katerega so se morali ponovno vključiti.

Do vključno leta 1985 je na ta način nastalo 8 seminarskih in sedem diplomskih nalog. Med zadnjimi so bile tri objavljene v knjižni obliki (in sicer: o Slovencih v Franciji, v ZDA in v Nemčiji). Življenje avstralskih Slovencev pa je bilo prikazano na razstavi v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani. Skupna značilnost večine so historični prikazi izseljevanja Slovencev, ki temeljijo na opisih gospodarskih, socialnih ipd. razmer doma in v izselitveni deželi, ki jo avtor obravnava. Na tem delu raziskave smo, če ne upoštevam terenskega dela, porabili večji del naše energije, kar se pozna na kvaliteti etnološke vsebine nalog. Zgodovina izseljevanja Slovencev na tuje v tistem času še ni bila napisana niti v tolikšni meri ne, kot je to danes. Zato smo etnologi po svojih močeh skušali zapolniti to praznino. S podobnim problemom smo se soočili pri opredeljevanju pojmov, kot so: izseljenstvo, zdomstvo ipd., ter z njimi povezanih pojavov. Pomoč smo iskali pri sociologiji, ki nas je opozorila *»na procese akomodacije, adaptacije, akulturacije, asimilacije itd., vendar so se nam z vidika vsakdanjega življenja na mikroravni ti procesi pokazali manj presojni in bolj protislovni.«* (Slavec I., 1990; 312.) Preprosto povedano, praksa se ni umeščala v teorijo. Ker smo hoteli življenje izseljenca čimbolj celovito prikazati, smo se pri tem mnogi spraševali, kje so meje oziroma povezave etnologije z ostalimi strokami. Bolje rečeno, prišli smo do spoznanja, da je proučevanje izseljenstva izrazito interdisciplinarno ali večdisciplinarno področje, če ga hočemo zajeti kompleksno. Praksa pa kaže, da še do danes nimamo razčiščenega koncepta interdisciplinarnosti, če je ta sploh mogoč, čeprav ga pogosto poudarjamo pri načrtovanjih raziskovanj izseljenstva (npr.: nenazadnje tudi v strategiji raziskovalnega polja Narodno vprašanje). Naše raziskave so seveda posegale tudi po rezultatih sorodnih strok (geografija, zgodovina, sociologija, lingvistika...), nekatere celo v takšni meri, da so bolj sociološke, historične... kot pa etnološke, s čimer pa jim prav gotovo ni odrekati njihove strokovne vrednosti.

Za večino raziskav in prispevkov, ki so bili objavljeni po letu 1985, pa lahko ugotovimo, da so plod preteklega dela enega in

istega avtorja, medtem ko je pri redkih novih raziskovalcih prihajalo tudi do ponavljanja enih in istih že raziskanih tem (npr.: Slovenci v Avstraliji se v seminarskih nalogah različnih avtorjev pojavljajo kar trikrat, pri čemer je vsebina zadnjih dveh ponavljanje vsebine prve naloge. Glej: Čebulj-Sajko B., 1985; Bagatelj M., 1987; Narobe A.-S., 1990). To gotovo ni v korist stroki, še zlasti ne, če vemo, da hrani etnološki oddelek v fondu dokumentacije še vrsto neobdelanega gradiva, zbranega v času seminarja.

Čeprav so se v preteklem desetletju posamezni etnologi zavedali pomembnosti nadaljevanja začetega dela in so tovrstne pobude izrazili v strokovnih publikacijah (prim.: Stanonik M., 1984; Dular A., 1985, 1986; Čebulj-Sajko B., 1988, 1991; Hribar D., 1992), danes še ni prišlo do nadgrajevanja etnološkega raziskovanja izseljenstva (glej: Kremenšek S., 1992). Trenutno sta na podiplomskem študiju na to temo vpisana en magisterij in en doktorat, kar je občutno premalo za razširitev, poglobitev, metodološko izpopolnitev etnoloških raziskav s tega področja. Uspešnost preteklega dela nas torej ne rešuje iz današnjega položaja, ko že zaostajamo za ostalimi strokami, ki so se znale v novi družbeni klimi od leta 1990 dalje pravočasno odzvati na povečano zanimanje doma in v tujini živečih Slovencev za tovrstne raziskave. Še posebno so odmevnejše tiste, ki postavljajo v ospredje človeka - izseljenca - in so sprejemljive tako za laike kot za znanstvene kroge.

Možnosti za aplikativnost etnologije na tem področju v najnovejši obliki »slovenske demokracije« so prav gotovo realne, nerealno je le pričakovati, da se bodo maksimalno uresničile ob tako majhnem številu raziskovalcev, ki se danes strokovno ukvarjajo z izseljenstvom.

**IZBRANA BIBLIOGRAFIJA
ETNOLOŠKE LITERATURE NA TEMO
SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA***

Bagatelj Marjan, 1987: Slovenci v Avstraliji, s. n., Ljubljana, 32 str.

Bahovec Fred, 1987: Ljubljančan na Aljaski, Knjižnica GSED 16, Ljubljana, 120 str.

* Navedena bibliografija zajema tudi nekatere objave, v katerih je slovensko izseljenstvo le obrobno omenjeno.

Baš Angelos (ur.), 1993: Predlog za geselnik slovarja etnologije Slovencev, Ljubljana, 150 str., razmnoženo.

Baš Franjo, 1930: Slovenska narodopisna bibliografija za leto 1929, ČZN XXV, snopič 3-4, Maribor, str. 227-241.

Baš Franjo, 1931: Slovenska narodopisna bibliografija za leto 1930, ČZN XXVI, snopič 3-4, Maribor, str. 227-251.

Baš Franjo, 1932: Slovenska narodopisna bibliografija za leto 1931, ČZN XXVII, snopič 3-4, Maribor, str. 205-220.

Baš Franjo, 1934: Slovenska zgodovinska in narodopisna bibliografija za leto 1932, ČZN XXIX, snopič 3-4, Maribor, str. 171-197.

Bogataj Janez, 1980: Trdinovi terenski zapiski - viri za etnološko preučevanje spolnega življenja Dolenjcev in Belokranjcev v 2. polovici 19. stoletja, v: Janez Trdina - etnolog, Knjižnica GSED 3, Ljubljana, str. 37-48.

Bogataj Janez, 1980a: Promet, transport in komunikacijska sredstva, v: Slovensko ljudsko izročilo, Ljubljana, str. 85-91.

Bogataj Janez, 1982: Mlinarji in žagarji v dolini zgornje Krke, Novo mesto, 191 str.

Bogovič Alenka, Canjko Borut, 1982: Slovenci v Franciji, GSED 22, 3, Ljubljana, str. 69-72.

Bogovič Alenka, Canjko Borut, 1983: Slovenci v Franciji, Knjižnica GSED 12, Ljubljana, 158 str.

Brežnik Pavel, 1930/31: Americana, Charles A. Eastman: Indian Boyhood, Etn. IV, Ljubljana, str. 223-225.

Cesar Polonca, 1982: Med našimi v Kaliforniji, GSED 22, 3, Ljubljana, str. 88.

Cesar Polonca, 1983: Kranjski hrib na drugi strani sveta, Obzornik, 10, Ljubljana, str. 699-709.

- Cesar Polonca, 1984: Slovenci v Kaliforniji, d. n., Ljubljana, 164 str.
- Cesar Polonca, 1984a: Legende in resnica o prvih Slovencih v Ameriki, Obzornik, 2, Ljubljana, str. 129-137.
- Cesar Polonca, 1984b: Slovenci med iskalci zlata, SK '85, Ljubljana, str. 132-136.
- Cesar Polonca, 1985: Izselitev kot želja po napredku, RG 32, 3, Ljubljana, str. 26-27.
- Cesar Polonca, 1985a: Slovenci med iskalci zlata, RG 32, 4, Ljubljana, str. 26-27.
- Cesar Polonca, 1985b: Slovenske naselbine v Kaliforniji, RG 32, 5, Ljubljana, str. 26-27.
- Cesar Polonca, 1985c: Na Kranjskem hribu v San Franciscu, RG 32, 6, Ljubljana, str. 25-26.
- Cesar-Nedzbala Polonca, 1987: Pisma izseljencu, SK '88, Ljubljana, str. 98-107.
- Cesar-Nedzbala Polonca, 1990: Rajska dolina, Dve domovini/Two Homelands 1, Ljubljana, str. 83-106.
- Cevc Tone, 1976: Alpes Orientales 8 v Reziji (Italija), GSED 16, 1, Ljubljana, str. 13-14.
- Čebašek Marjeta, 1982: Slovensko zdomstvo, s. n., Kranj, 46 str.
- Čebulj Breda, 1980/81: Slovenski povratniki iz Avstralije, s. n., Ljubljana, Beograd, 44 str.
- Čebulj Breda, 1982: Nekaj o slovenskih izseljencih in povratnikih iz Avstralije, GSED 22, 3, Ljubljana, str. 86-88.
- Čebulj Breda, 1982a: Pregled izseljevanja Slovencev v Avstralijo, RG 29, 12, Ljubljana, str. 30-31.

Čebulj Breda, 1983: Nekaj o slovenskih izseljencih in povratnikih iz Avstralije, RG 30, 3, Ljubljana, str. 26-28.

Čebulj Breda, 1983a: Način življenja slovenskih povratnikov iz Avstralije, RG 30, 4, Ljubljana, str. 26-27.

Čebulj-Sajko Breda, 1985: Ljudje z dvema domovinama, Katalog razstave, Ljubljana, 13 str.

Čebulj-Sajko Breda, 1987: Koliko in kaj vedo prebivalci Ljubljane o slovenskih izseljencih, SK '88, Ljubljana, str. 56-59.

Čebulj-Sajko Breda, 1987a: V Ljubljani deluje Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, SK '88, Ljubljana, str. 75-77.

Čebulj-Sajko Breda, 1987b: Od avstralskih domorodcev do multikulturne družbe, SK '88, Ljubljana, str. 131-137.

Čebulj-Sajko Breda, 1987c: Potovanje brez povratka, SK '88, Ljubljana, str. 138-143.

Čebulj-Sajko Breda, 1988: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, GSED 27/1987, 1-2, Ljubljana, str. 76-78.

Čebulj-Sajko Breda, 1990: Preteklo in sedanje delovanje Inštituta za slovensko izseljenstvo, Dve domovini/Two Homelands 1, Ljubljana, str. 11-20.

Čebulj-Sajko Breda, 1991: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, GSED 31, 1-2, Ljubljana, str. 83-84.

Čebulj-Sajko Breda, 1991a: Način življenja Slovencev v Avstraliji - proces njihovega izseljevanja iz Slovenije do priselitve v avstralsko družbo, m. n., Ljubljana, 138 str.

Čebulj-Sajko Breda, 1992: Med srečo in svobodo - avstralski Slovenci o sebi, Ljubljana, 251 str.

Čebulj-Sajko Breda, 1992a: Raziskave o Slovencih v Avstraliji, Dve domovini/Two Homelands 2-3, Ljubljana, str. 317-332.

Čebulj-Sajko Breda, 1992b: Odkrivanja prvih Slovencev v Avstraliji, SS, 5, Ljubljana, str. 19-22.

Čebulj-Sajko Breda, 1993: Društveno in versko življenje Slovencev v avstralski državi Novi Južni Wales, SS, 7-8, Ljubljana, str. 10-13.

Čebulj-Sajko Breda, 1993a: Večer o avstralski multikulturi in slovenskih izseljencih, SS, 7-8, Ljubljana, str. 31.

Čeplak Ralf, 1990: Občina Cerknica, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 154 str.

Dražumerič Marija, 1979: Izseljevanje iz Črnomlja med leti 1880-1914, s. n., Ljubljana, 24 str.

Dražumerič Marija, 1981: Vpliv izseljevanja na način življenja prebivalcev Vinice in okoliških vasi med leti 1918-1941, d. n., Ljubljana, 63 str.

Dražumerič Marija, 1982: Vpliv izseljevanja na način življenja prebivalcev Vinice in okoliških vasi med leti 1918-1941, Knjižnica GSED 22, 3, Ljubljana, str. 64-66.

Dražumerič Marinka, 1982a: Izseljevanje iz Vinice in njene okolice, SK '83, Ljubljana, str. 164-167.

Dražumerič Marinka, Sulič Nives, 1982: Posledice izseljevanja na način življenja prebivalcev Vinice in okolice med leti 1918-1941, Mladinska raziskovalna tabora Vinica '79 in '80, Ljubljana, str. 51-55.

Dražumerič Marinka, 1985: Prispevek k poznavanju izseljevanja iz Bele krajine, Dolenjski zbornik, Novo mesto, str. 197-216.

Dražumerič Marinka, 1987: Izseljevanje iz Bele krajine od začetkov do druge svetovne vojne, Traditiones 16, Ljubljana, str. 169-204.

Dular Andrej, 1984: Gradivo o belokranjskem vinogradništvu na prelomu stoletja, Traditiones 13, Ljubljana, str. 152-155.

Dular Andrej, 1985: Občina Črnomelj, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 165 str.

Dular Andrej, 1986: Pregled dosedanjega etnološkega dela v Beli krajini in bodoče naloge, Etnološka tribina 16, 9, Zagreb, str. 29-32.

Dular Andrej, 1991: Vinogradništvo na Slovenskem, SE 33-34/1988-90, Ljubljana, str. 61-82.

Fister Majda, 1985: Rož, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 174 str.

Gobec Radovan, 1978: O ljudski (»narodni«) pesmi, GSED 18, 3, Ljubljana, str. 63.

Gruden Živa, 1970: Beneškoslovenski izseljenci, s. n., Ljubljana, 17 str.

Hribar Daša, 1991: Etnološka sekcija: Uvodni, predstavitveni del, SS, 2, Ljubljana, str. 21.

Hribar Daša, 1992: Predstavitev tematske številke etnološke sekcije, SS, 5, Ljubljana, str. 3-5.

Hribar Daša, 1992a: Breda Čebulj-Sajko, Med srečo in svobodo - avstralski Slovenci o sebi, v: Etn. 2/2 (LIII), Ljubljana, str. 450-456.

Kerčmar-Oman Sonja, 1981: Izselsjevanje iz Prekmurja v Francijo med obema vojnoma, d. n., Ljubljana, 75 str.

Kerčmar Sonja, 1982: Izselsjevanje iz Prekmurja v Francijo med obema vojnoma, GSED 22, 3, Ljubljana, str. 66-68.

Klobčar Marjanca, 1989: Občina Domžale, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 215 str.

Kozar-Mukič Marija, 1984: Slovensko Porabje, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, Szombathely, 225 str.

Kogej Katja, 1982: Izselsjevanje Slovencev v Argentino, s. n., Ljubljana, 47 str.

Kramolc Ted, 1992: Nekaj spominov na Dr. Rajka Ložarja, SK '93, Ljubljana, str. 242-251.

Kremenšek Slavko, 1976: Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja, Uvod, Ljubljana, str. 1-52.

Kremenšek Slavko, 1980: Projekt Način življenja Slovencev 20. stoletja - zasnova in problemi, v: Način življenja Slovencev 20. stoletja, zbornik posvetovanja Slovenskega etnološkega društva v Novi Gorici, Knjižnica GSED 1, Ljubljana, str. 5-16.

Kremenšek Savko, 1992: Etnologija - opis raziskovanega polja, Ljubljana, 17 str., razmnoženo.

Kuhar Boris, 1956: Zgodba o Ivanu in 30.000 westfalskih Slovencev, SIK '56, Ljubljana, str. 110-114.

Kuhar Boris, 1972: Odmirajoči stari svet vasi, Ljubljana, 218 str.

Kuhar Boris, 1981: Ljudska kultura Adamičevega rojstnega kraja, v: Louis Adamič, zbornik s simpozija, Ljubljana, str. 31-39.

Kumer Zmaga, 1967: Prekmurske pripovedne pesmi, v: Etnografija Pomurja, Murska Sobota, str. 143-156.

Kundgraber Marija, 1991: Kočevje - nemški jezikovni otok v 19. stoletju, Etn. 1 (LII), Ljubljana, str. 105-119.

Kuret Niko, 1968: Stanje slovenskega narodopisja 1968, Glasnik Slovenskega etnografskega društva IX, 3, Ljubljana, str. 1-4.

Ljubič Tone, 1951: Izumrle panoge domače obrti v okolici Turjaka, SE III-IV, Ljubljana, str. 68-74.

Makarovič Marija, 1967: Narodna noša, Glasnik Slovenskega etnografskega društva VIII, 4, Ljubljana, str. 1.

Makarovič Marija, 1974: Etnološka podoba Dolenjskega, Etnološki pregled 12, Ljubljana, str. 5-33.

Makarovič Marija, 1974: Medsebojna pomoč na vasi na Slovenskem kot etnološki problem, *Etnološki pregled* 12, Ljubljana, str. 91-99.

Makarovič Marija, 1979: Govorica noše na primeru Predgrada v Poljanski dolini ob Kolpi, *Traditiones* 5-6/1976-77, Ljubljana, str. 265-276.

Makarovič Marija, 1985: Gibanje prebivalstva v Predgradu, *Dolenjski zbornik*, Novo mesto, str. 217-230.

Makarovič Marija, 1985a: Predgrad in Predgrajci, Ljubljana, 508 str.

Makarovič Marija, 1986: Črna in Črnjani, Črna na Koroškem, 427 str.

Makarovič Marija, 1991: Kmečki posli, SE XXXIII-XXXIV/1988-90, Ljubljana, str. 433-460.

Makuc Dorica, 1984: Televizijska serija o slovenskih izseljencih, *RG* 31, 8-9, Ljubljana, str. 26.

Matičeto Milko, 1977: Alpes orientales VIII (Rezija 1975), *Traditiones* 4/1975, Ljubljana, str. 309-310.

Mrkun Anton, 1934: Narodopisno blago iz Dobrépoljske doline, *Etn.* VII, Ljubljana, str. 1-37.

Mrkun Anton, 1940: Kmetstvo delavstvo v Dobrépoljah in okolici, *Etn.* XIII, Ljubljana, str. 115-124.

Mohorič Ivan, 1951: Problematika domače obrti v zadnjem stoletju, SE III-IV, Ljubljana, str. 9-27.

Narobe Ana-Suzana, 1990: Slovenci v Avstraliji, s. n., Medvode, 53 str.

Novak Vilko, 1986: Raziskovalci slovenskega življenja, Ljubljana, 367 str.

Oder Karla, 1992: Občina Ravne na Koroškem, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 324 str.

Ograjenšek Simona, 1993: Delovanje slovenskega radija v Sydneyu in njegov vpliv na življenje tamkajšnjih avstralskih Slovencev, s. n., Ljubljana, 32 str.

Pajsar Breda, Židov Nena, 1991: Občina Ljubljana-Bežigrad, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 212 str.

Penič Monika, 1992: Rajko Ložar med domovino in tujino, SK '93, Ljubljana, str. 233-241.

Perusini Gaetano, 1948: Rezijanski izseljenci v šestnajstem stoletju, SE I, Ljubljana, str. 57-65.

Pogačnik Rok, 1982: Otroci slovenskih delavcev na začasnem delu na Švedskem, s. n., Ljubljana, 36 str.

Pribožič Helena, 1987/88: Izseljevanje v Egipt s slovenskega področja, s. n., Ljubljana, 43 str.

Ramovš Mirko, 1984: Vloga ljudskega plesa v življenju slovenskih izseljencev, Traditiones 13, Ljubljana, str. 59-62.

Ravnik Mojca, 1979: Švedska etnologija - odsev načina življenja na Švedskem, GSED 19, 4, Ljubljana, str. 74-76.

Ravnik Mojca, 1980: Švedska etnologija - odsev načina življenja na Švedskem, GSED 20, 1, Ljubljana, str. 22-25.

Ravnik Mojca, 1980a: Družbeno življenje, v: Slovensko ljudsko izročilo, Ljubljana, str. 133-144.

Ravnik Mojca, 1981: Način življenja in izseljevanje prebivalcev Grosupljega in okolice do prve svetovne vojne, v: Louis Adamič, zbornik simpozija, Ljubljana, str. 41-48.

Ravnik Mojca, 1981a: Proučavanje slovenačkog iseljeničtva i kulture, Zbornik radova Etnografskog instituta 12, Beograd, str. 77-81.

Ravnik Mojca, 1982: Etnološko preučevanje slovenskega izseljenstva, Knjižnica GSED 21/1981, 1, Ljubljana, str. 23.

Ravnik Mojca, 1982a: Etnološko preučevanje slovenskega izseljenstva na Oddelku za etnologijo filozofske fakultete v Ljubljani, Knjižnica GSED 22, 3, Ljubljana, str. 62-64.

Ravnik Mojca, 1991: Družina in sorodstvo: sondažna raziskava na Kobilju, v Gornji Bistrici, Kamovcih in Petišovcih, v: Vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 7, Knjižnica GSED 21, Ljubljana, str. 35-52.

Repinc Martina, 1982: Egipčanke, s. n., Ljubljana, 29 str.

Repinc Martina, Pogačnik Rok, 1982: Drugo leto seminarja za etnološko preučevanje slovenskega izseljenstva, GSED 22, 3, Ljubljana, str. 89.

Repolusk Marta, 1986: Stopnja ohranjenosti tradicionalne kulturne podobe slovenskih izseljencev v Ohio, s. n., Kamnik, 23 str.

Rusić Branislav, Novak Vilko, 1973: Slovenci v Bistrenici v Makedoniji, Traditiones 2, Ljubljana, str. 177-202.

Simikič Alenka, 1983: Pomen Orlovih ekip za muzejski dokumentacijski fond, v: Zbornik 1. kongresa jugoslovanskih etnologov in folkloristov v Rogaški Slatini, Knjižnica GSED 10/2, Ljubljana, str. 466-475.

Simikič Alenka, 1988: Iz arhiva Slovenskega etnografskega muzeja, Statistični podatki 1. terenske ekipe (Šentjurij - Škocjan), SE XXXI-XXXII/1983-87, Ljubljana, str. 123-180.

Slavec Ingrid, 1982: Iz jezikovnega življenja Slovencev v Mannheimu v Zvezni republiki Nemčiji, GSED 22, 3, Ljubljana, str. 25-27.

Slavec Ingrid, 1982a: Slovenci v Mannheimu, Knjižnica GSED 7, Ljubljana, 134 str.

Slavec Ingrid, 1982b: Slovenci v Mannheimu, Zvezna republika Nemčija, SK '83, Ljubljana, str. 160-163.

Slavec Ingrid, 1983: Težnje v povojni slovenski etnologiji, v: Zbornik 1. kongresa jugoslovanskih etnologov ..., Knjižnica GSED 10/1, Ljubljana, str. 148-173.

Slavec Ingrid, 1990: Etnološko preučevanje etnične identitete slovenskih izseljencev, Dve domovini/Two Homelands 1, Ljubljana, str. 309-317.

Smrdel Inja, 1991: Prelomna in druga bistvena gospodarska dogajanja v zgodovini agrarnih panog v 19. stoletju na Slovenskem, SE XXXIII-XXXIV/1988-90, Ljubljana, str. 25-60.

Sok Jasna, 1991: Občina Šmarje pri Jelšah, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 203 str.

Stanonik Marija, 1981: Louis Adamič in jugoslovanska slovstvena folklor, v: Louis Adamič, zbornik s simpozija, Ljubljana, str. 49-58.

Stanonik Marija, 1983: Kaj pa ljudsko izročilo med našimi rojaki po svetu?, RG 30, 6, Ljubljana, str. 49-58.

Stanonik Marija, 1983a: Raztrgane korenine?, Žirovski izseljenci, RG 30, 12, Ljubljana, str. 27.

Stanonik Marija, 1983b: Louis Adamič in slovenska slovstvena folklor, SK '84, Ljubljana, str. 174-175.

Stanonik Marija, 1984: Poglavje iz slovenskega izseljenstva, vprašalnica, GSED 24, 2, Ljubljana, str. 27-30.

Stanonik Marija, 1984a: O pripravah za izdajo slovenskih povedk, Traditiones 13, Ljubljana, str. 173-183.

Stanonik Marija, 1992: Raztrgane korenine?, SS, 5, Ljubljana, str. 23-24.

Stanonik Marija, 1992a: Glasovi - vseslovenska zbirka folklornih povedk, SS, 5, Ljubljana, str. 25.

Sterle Meta, 1984: Občina Škofja Loka, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 190 str.

Strajnar Julijan, 1982: Izselenstvo - osebne izkušnje in opažanja, Knjižnica GSED 22, 3, Ljubljana, str. 89-92.

Stres Peter, 1992: Izseljavanje prebivalcev iz Brd v letih pred priključitvijo k FLRJ 15. septembra 1947, Etn. 2/1 (LIII), Ljubljana, str. 211-215.

Sulič Nives, 1981: Mladinski raziskovalni tabor »Znanost mladini« v Vinici (julij 1980), Knjižnica GSED 20/1980, 4, Ljubljana, str. 150.

Sulič Nives, 1981a: Thank God I'm Slovenian - etnološka raziskava med ameriškimi Slovenci, d. n., Ljubljana, 163 str.

Sulič Nives, 1982: Thank God I'm Slovenian (Hvala bogu, da sem Slovenec), GSED 22, 3, Ljubljana, str. 74-76, 85.

Sulič Nives, 1982a: Fred Bahovec: Slovenec na Aljaski, GSED 22, 3, Ljubljana, str. 93.

Sulič Nives, 1982b: Thank God I'm Slovenian, SK '83, Ljubljana, str. 154-159.

Sulič Nives, 1983: Ethnic Revival in iskanje korenin, RG 30, 10, Ljubljana, str. 26, 27, 32.

Sulič Nives, 1983a: Thank God I'm Slovenian, Knjižnica GSED 9, Ljubljana, 154 str.

Sulič Nives, 1983b: Fred Bahovec, Ljubljančan iz Aljaske, SK '84, Ljubljana, str. 162-164.

Sulič Nives, 1984: Spet domov, dokumentarni film o Fredu Bahovcu, posnet v sodelovanju s TV Slovenija, Ljubljana.

Sulič Nives, 1989: Izseljevanje iz Adlešičev in okolice, v: Etnološki mladinski raziskovalni tabori v Beli krajini '85 - '88, Ljubljana, str. 117-125.

Sulič Nives, 1989a: Izseljenstvo v Dragatušu in okolici, v: Etnološki mladinski raziskovalni tabori ..., str. 165-171.

Sulič Nives, 1989b: Between Village and City: Slovene Immigrants in America, v: The Methods and Research Problems of the City and Village Anthropology, The Conference, Lodž, str. 52-55.

Sulič Nives, 1990: Ali ste že bili kdaj »Taborniki«?, GSED 30, 1-4, Ljubljana, str. 58-61.

Sulič Nives, 1990a: »Mene ni nič vleklo v Ameriko!«, v: Etnološki mladinski raziskovalni tabor Stari trg ob Kolpi 1989, Ljubljana, str. 41-49.

Sulič Nives, 1990b: Etnološki mladinski raziskovalni tabori, RG 37, 1, Ljubljana, str. 10-11.

Sulič Nives, 1991: Izseljenski časopis Prosveta skozi prizmo etnologa, Znanstvena revija 3, 2, Maribor, str. 333-339.

Sulič Nives, 1991a: Slovenski izseljenci pod drobnogledom etnologa, SS, 2, Ljubljana, str. 16.

Sulič Nives, 1992: Slovenska etnična identiteta - mit ali realnost, SS, 5, Ljubljana, str. 18.

Sulič Nives, 1992a: Bog ustvarja Američana, SS, 6, Ljubljana, str. 21.

Sulič Nives, 1993: Slovenci ali »Slovinci«?, Večer, 12.-14. maj, Maribor.

Svetek Marija, 1982: Izseljevanje Slovencev v Argentino, s. n., Ljubljana, 33 str.

Šarf Fanči, 1968: Domovi v Drašičih, SE XX/1967, Ljubljana, str. 6-37.

Šarf Fanči, 1981: Občina Ljutomer, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 86 str.

Šarf Fanči, 1982: Občina Gornja Radgona, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 106 str.

Šarf Fanči, 1985: Občina Murska Sobota, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 124 str.

Šarf Fanči, 1988: Občina Lendava, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 172 str.

Šašelj Ivan Feliks, 1929: Avtobiografija povodom sedemdesetletnice pisateljevega rojstva, Etn. III, Ljubljana, str. 73-86.

Šašelj Ivan Feliks, 1934: Nadaljevanje avtobiografije povodom 75-letnice pisateljevega rojstva, dne 13. maja 1934, Etn. VII, Ljubljana, str. 139-145.

Šašelj Ivan Feliks, 1940: Drugo nadaljevanje avtobiografije povodom pisateljeve osemdesetletnice, Etn. XIII, Ljubljana, str. 129-139.

Škerlj Božo, 1955: Neznana Amerika, Ljubljana, 202 str.

Škerlj Božo, 1957: Nekaj akulturacijskih pojavov pri ameriških Slovencih, SE X, Ljubljana, str. 81-96.

Škerlj Božo, 1959: Iz enega kulturnega okolja v drugo, SIK '59, Ljubljana, str. 185-188.

Škerlj Božo, 1960: John Jager - znameniti arhitekt iz Minneapolisa, Minn., SIK '60, Ljubljana, str. 245-248.

Šmitek Zmago, 1981: Občina Kočevje, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 82 str.

Šmitek Zmago, 1982: Študij neevropske in evropske etnologije, GSED 21/1981, 1, Ljubljana, str. 13-14.

Šmitek Zmago, 1985: Naša neevropska etnologija med »včeraj« in »jutri«, Knjižnica GSED 24/1984, 4, Ljubljana, str. 87-88.

Šmitek Zmago, 1986: Klic daljnih svetov, Slovenci in neevropske kulture, Ljubljana, 385 str.

Šmitek Zmago, 1988: Poti do obzorja, Antologija slovenskega potopisa z neevropsko tematiko, Ljubljana, 435 str.

Šmitek Zmago, 1987: Amerikanistična raziskovanja Ivana Benigarja - zasnove in teoretična izhodišča, Traditiones 16, Ljubljana, str. 73-82.

Šmitek Zmago (in ostali), 1987: Avstralsko-slovenski odnosi, Enciklopedija Slovenije 1, str. 136-138.

Šumi Nace, 1988: Raziskovalni program Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete o slovenskih izseljencih, SK '89, Ljubljana, str. 149.

Terčelj Mojca, 1989: Občina Sevnica, ETSEO - 20. stoletje, Ljubljana, 200 str.

Trošt Janko, 1951: Ribniška suha roba v leseni domači obrti, SE III-IV, Ljubljana, str. 28-67.

Turk Milena, 1986: Zakaj prihajajo potomci slovenskih izseljencev v domovino in kakšni so akulturacijski problemi, s katerimi se srečujejo, s. n., Ptuj, 41 str.

Uredniški odbor ETSEO z upoštevanjem osnutka Pavle Štrukelj, 1978: Interetnični odnosi, medkrajevni odnosi in zdomstvo, v: ETSEO - Vprašalnica VII, Ljubljana, str. 27-36.

Vertič Brigita, 1982: Vpliv izseljevanja na življenje družine v domovini, s. n., Ljubljana, 14 str.

Legenda kratic:

ČZN	-	Časopis za zgodovino in narodopisje
GSED	-	Glasnik Slovenskega etnološkega društva
Etn.	-	Etnolog
SE	-	Slovenski etnograf
ETSEO	-	Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja
RG	-	Rodna gruda
SIK	-	Slovenski izseljenski koledar
SK	-	Slovenski koledar
SS	-	Slovenski svet
s. n.	-	seminarska naloga
d. n.	-	diplomska naloga
m. n.	-	magistrska naloga

ABSTRACT

**REVIEW OF ETHNOLOGICAL RESEARCH
ON SLOVENE EMIGRATION**

Breda Čebulj-Sajko

The results of ethnological research on Slovene emigration have already been presented (e.g.: M. Ravnik, 1982a; I Slavec, 1990). The main source of analysis of this data was seminar papers and undergraduate theses written by students of ethnology which came into being during the seminars on ethnological research of Slovene emigration (1980/81, 1981/82) and thereafter. This article stresses the methodology in these papers in which the life of the emigrant is portrayed as a comparison with his everyday experience prior to leaving his homeland or, in the case of studies on emigrants who returned, to their life abroad. The majority of the papers attempt to place the emigrant in a certain chronological period, through which ethnological research on Slovene emigration often becomes excessively historically, sociologically, economically, geographically, and otherwise colored, and because of this the papers frequently lack an analysis of the causes for the existence of specifically emigration phenomena. The anthropologist Božo Škerlj drew attention to them in 1957 in his article Nekaj akulturacijskih pojavov

pri ameriških Slovencih (»A Few Acculturational Phenomena among American Slovenes«). With his thoughts on active and passive acculturation, on the change in values brought about by an alteration in social environment, on the significance of language as a symbol of ethnic identity, on relationships in emigrant families, within and without the ethnic community and so on, Škerlj established the methodological foundations for ethnological research on emigration. To date this fact has been excessively hidden in the shadow of emphasis on the success of the seminar in the eighties, as the ethnological approach to researching the life of emigrants has not significantly changed since Škerlj's time. It is true, however, that there is ever less original research coming through, a fact which is also evident from the bibliography published. The case of this must be sought in the modest number of Slovene ethnologists who today work professionally on Slovene emigration.